

МЕТОДОЛОГІЧНІ КОНЦЕПТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ ДО СОЦІАЛЬНО-ПРЕВЕНТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Мета статті полягає у з'ясуванні основних методологічних концептів, що забезпечують поглиблення наукових уявлень проблеми професійної підготовки майбутніх соціальних працівників до соціально-превентивної діяльності. Завданням даної статті є аналіз базових методологічних підходів, понять та особливостей з урахуванням проблематики нашого дослідження. Враховано вагу методологічних орієнтирів як підґрунтя пізнання основних закономірностей цілісного педагогічного процесу, актуальних проблем теорії та практики професійної підготовки, виховання і розвитку особистості. У контексті проблематики нашого дослідження зацентровано увагу на тих підходах, які мають суттєву конструктивну потужність щодо пояснення появи та розв'язання новопосталих проблем саме в контексті соціально-превентивного і молодіжно-середовищного підходів. Доведено: правомірність професійної підготовки майбутніх соціальних працівників до соціально-превентивної діяльності у молодіжному середовищі, яку ми трактуємо як: специфічний спосіб наукового пізнання і особистісного розвитку молодої людини в умовах середовища; всебічну взаємодію молодої людини з соціальним середовищем, що передбачає проведення діагностичних процедур, моделювання ситуацій позитивної взаємодії та продукування ідей виховного впливу на кінцевий результат; системну методичку опосередкованого управління процесом формування, розвитку, соціалізації та превентивного виховання молодої людини через конкретний прояв суспільних стосунків – молодіжне середовище. Опора на окреслені методологічні концепти, дозволяє досліджувати процес професійної підготовки соціальних працівників до соціально-превентивної діяльності з урахуванням домінант компетентісної парадигми освіти, ціннісного підґрунтя, особистісно-професійного розвитку студентства.

Ключові слова: методологія, методологічні концепти, соціальний працівник, професійна підготовка, соціально-превентивна діяльність.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Сучасний науково-технічний прогрес наполегливо потребує збагачення і розвитку наукового знання, у зв'язку з цим генеруються різні концепції та моделі його розвитку. Водночас, розвиток будь-якої діяльності можливий тільки в тому випадку, коли базується на відповідній методології. Ми поділяємо позицію науковців, які вважають, що методологія є вченням про загальні точки зору, правила і засоби, яких необхідно дотримуватися і які має використовувати дослідник під час проведення дослідження (В. Андрущенко, І. Бех, С. Гончаренко, І. Зязюн, В. Кремень, В. Луговий, В. Лутай, Н. Ничкало та ін.). Методологія визначає правомірність використання таких компонентів як: об'єкт, предмет, сукупність досліджуваних засобів, методів, технологій; формування категорій, понять

і термінів. Відтак, важливість правильних методологічних підходів у педагогічних дослідженнях є науково обґрунтованим [1; 3].

Мета статті полягає у з'ясуванні методологічних засад дослідження проблеми професійної підготовки майбутніх соціальних працівників до соціально-превентивної діяльності.

Завданням цієї статті є дослідження основних методологічних підходів до розгляду понять та особливостей у контексті проблематики нашого дослідження.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано розв'язання цієї проблеми. Певне осмислення вищезазначена проблема отримала у працях українських та зарубіжних учених: зокрема, особливості професійної підготовки соціальних працівників висвітлювалися у

публікаціях зарубіжних авторів (В. Курбатов, Ф. Парслоу, Ш. Рамон, С. Тетерський, Є. Холостова та ін.) і працях вітчизняних науковців (В. Андрущенко, С. Архипова, В. Бех, А. Капська, О. Карпенко, І. Козубовська, В. Кремень, М. Лукашевич, В. Поліщук, В. Полтавець та ін.); психологічна підготовка фахівців (Г. Балл, С. Максименко, В. Семиченко, Т. Яценко та ін.); особливості здійснення превентивної діяльності з різними категоріями клієнтів (Л. Кондрашова, С. Кириленко, В. Оржеховська, О. Пилипенко, Е. Рангелова, В. Ролінський, А. Сманцера, Т. Федорченко та ін.); ідеї превентивного підходу в закладах освіти, соціальних службах, громадських організаціях (Н. Максимова, О. Приходько, В. Пилипенко, С. Толстоухова та ін.); підготовка фахівців до різних видів соціально-педагогічної діяльності: соціально-правової (Я. Кічук, І. Ковчина); профілактично-корекційної з педагогічно-занедбаними підлітками (М. Малькова, М. Ярошко); з громадськими дитячими та молодіжними об'єднаннями (О. Лісовець, Л. Романовська) та ін.

Виокремлення невирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячується зазначена стаття. Аналіз філософської, психолого-педагогічної та соціологічної літератури засвідчив, що методологічні аспекти проблеми професійної підготовки майбутніх соціальних працівників до різних видів діяльності розглядалися науковцями на рівні окремих аспектів, проте необхідність подальшого розгляду цієї проблеми існує, зважаючи на предмет нашої дослідницької уваги, який полягає в дослідженні саме соціально-превентивної діяльності в молодіжному середовищі.

Виклад основного матеріалу. Розвиток методології є однією зі складових розвитку пізнання в цілому. Вчені акцентують увагу на тому, що: методологія дослідження є підґрунтям пізнання основних закономірностей цілісного педагогічного процесу, актуальних проблем теорії та дидактики виховання (теоретики дидактики: Ю. Бабанський, Я. Коменський, В. Краєвський, В. Ледньов, І. Лернер, М. Скаткін та ін.; педагоги та психологи: Л. Бурлачук, В. Галузинський, Г. Костюк, В. Сухомлинський, А. Макаренко, К. Ушинський та ін.; вітчизняні вчені: А. Алексюк, Н. Кічук, О. Сухомлинська, О. Савченко та ін.; педагоги-новатори: Ш. Амонашвілі, Є. Ільїн, С. Лисенкова, В. Шаталов та ін.). У структурі педагогічного пізнання виокремлюють чотири рівні методології: філософський, загальнонауковий, конкретно-науковий, технологічний.

Зауважимо, що філософський (найвищий) рівень методології визначає загальну стратегію принципів пізнання, особливості явищ, процесів, сфер діяльності. Філософська методологія, враховуючи спрямованість нашого дослідження, виконує такі функції: виявляє смисл соціально-превентивної діяльності соціального працівника та її взаємозв'язки з іншими видами діяльності, тобто розглядає соціально-превентивну діяльність відносно інтегративних зв'язків практики, суспільства,

культури людини, що є філософською проблемою; методологія вирішує завдання вдосконалення, оптимізації діяльності соціального працівника, виходячи за межі філософії, хоча й спирається на розроблені нею загальносвітоглядні орієнтири [1; 3].

Аналіз наукового фонду з проблематики дослідження дає підстави стверджувати, що методологічним підґрунтям сучасної освіти виступають різні підходи. Зокрема, *діалектичний підхід* (Ф. Бекон, Г. Гегель, Р. Декарт, І. Кант, В. Лутай, К. Маркс, Л. Фейєрбах, Й. Фіхте та ін.) – передбачає наявність логіки пізнання, що стала універсальним механізмом для всіх наук під час вивчення будь-яких проблем пізнання і практики. Діалектичний підхід дає змогу обґрунтувати: причинно-наслідкові зв'язки, процеси диференціації та інтеграції, об'єктивність в оцінюванні дійсності, постійні суперечності між сутністю і явищем, змістом і формою. Досвід і фактичний матеріал є джерелом, основою пізнання дійсності, а практика – критерієм істинності теорії. Діалектика як фундаментальний принцип і метод пізнання має велику пояснювальну силу, але вона не замінює конкретно-наукові методи, пов'язані зі специфікою досліджуваної сфери [6].

Гуманістичний підхід (І. Бех, О. Вишневський, Я. Коменський, А. Макаренко, М. Пирогов, В. Сухомлинський, К. Ушинський та ін.) – сприяє реалізації принципу світогляду, в основі якого знаходяться вищі цінності: повага до людей, турбота про них, милосердя; забезпечення прав особистості на вільний прояв здібностей, переконань; усвідомлення здатності до вдосконалення людини, її необмежених можливостей; ствердження людини як критерію оцінки рівня суспільних відносин; свобода, справедливість, гідність людської особистості, працелюбність, досконалість, благородство тощо. Гуманістичний підхід у системі освіти передбачає: не лише вивчення дисциплін гуманітарного циклу, але й особистісно-духовну спрямованість кожної навчальної дисципліни; позитивну атмосферу взаємодії між викладачами та студентами, в основі якої повага до людини, порядність, увага, чуйність, співчуття; здійснення освіти в контексті толерантності тощо.

І. Зязюн акцентував увагу на методологічному підґрунті саме науково-педагогічного дослідження. Вчений наголошував, що гуманізм як система філософських поглядів, як напрям суспільної думки – визнає цінність людини як особистості, її право на свободу, щастя, розвиток і прояв своїх здібностей; вважає благо людини критерієм оцінки діяльності соціальних інститутів, а принцип рівності, справедливості, людяності бажаною нормою відносин між людьми [5]. Відтак, гуманістичні цінності є фундаментальними, а самоцінність особистості є гуманістичним ідеалом, яка визначає зміст і мету діяльності; при цьому її цінності відображають визнання гармонії суспільних та особистих інтересів, пріоритету загальнолюдських цінностей.

Аксіологічний (ціннісний) підхід (В. Андрущенко, О. Вишневецький, С. Гончаренко, Б. Гершунський, І. Зязюн, Л. Рибалка, О. Сухомлинська, В. Сластьонін, Н. Ткачова та ін.) у педагогіці є системоутворювальним фактором, що виконує роль механізму зв'язку між теорією і практикою, розкриває професійно-етичну культуру фахівця як сукупність педагогічних цінностей; дозволяє вивчати явища з точки зору виявлення їхніх можливостей для задоволення потреб людини [3; 6].

Привертає увагу думка В. Андрущенка щодо тлумачення аксіології як вчення про теорію цінностей, що досліджує якості та властивості предметів, явищ, процесів, здатних задовольнити потреби, інтереси, бажання людини. З практичної точки зору це означає, що на зміну необхідності підганяти особистість до досконалої моделі засобами виховання, приходять необхідність розвитку людини, за якої ідея пошуку компромісу консолідує протиріччя особистості та суспільства; педагогічний вплив поступається взаємодії, співробітництву, партнерству, орієнтаціям на реальну свободу особистості, діалог з нею, а не ідея диктатури «об'єктивних» вимог [1].

Системний підхід є предметом уваги філософів, психологів, педагогів (В. Андрущенко, С. Гончаренко, Б. Гершунський, І. Зязюн, В. Кремень та ін.); кібернетиків (А. Берг, Н. Вінер, В. Дюк, Т. Сатті), синергетиків (В. Гребнева, Г. Єгоров, О. Князева, А. Пригожин та ін.). Саме системний підхід під час дослідження педагогічного процесу дає змогу реалізувати принципи єдності, організованості, глобальної мети, функціональності, розвитку. Водночас, В. Гребнева виокремлює принципи: цілісності, розвитку, структурності, комунікативності, толерантності, управління і цілеспрямованості [3].

Виходячи з окресленої проблематики дослідження, сутність системного підходу ми розуміємо у тому, що відносно самостійні компоненти системи розглядаються не ізольовано, а у взаємозв'язках з іншими компонентами; системний підхід дозволяє: подолати фрагментарність і розпорошеність соціально-превентивної роботи, посилити превентивний потенціал різних соціальних інститутів суспільства, підняти соціально-превентивну діяльність у молодіжному середовищі на новий якісно-творчий рівень.

Акцентуємо увагу на тому, що конкретно-наукова методологія також розкривається за допомогою низки специфічних підходів. Зокрема, одним із провідних у професійній педагогіці є *особистісно-орієнтований підхід*, який ми розуміємо як розвиток індивідуальних пізнавальних можливостей, суб'єктного досвіду кожного вихованця; надання психолого-педагогічної допомоги в становленні його індивідуальності, життєвому самовизначенні, самореалізації, набутті особистістю якостей суб'єкта під час життєдіяльності, особливо у період професійного становлення фахівця (І. Бех, І. Зязюн, Г. Костюк, А. Макаренко, Н. Ничкало, В. Рибалка, С. Сисоєва та ін.). Роль особистісно-орієнтованого підходу (під час моделювання процесу підготовки фахівців)

полягає у тому, що орієнтуються на особистість як мету, суб'єкт, результат і провідний критерій його ефективності [5; 11; 14].

Для нашого дослідження важливим є те, що цей підхід вимагає концентрувати виховні впливи на особистості молоді; сприяє реалізації природного потенціалу особистості; визнає за молоддю право бути індивідуальністю, самою собою; спирається на внутрішній світ молодої людини під час профілактичних заходів, враховуючи її індивідуальні особливості, можливості, розвиток позитивної «Я-концепції».

Як показало вивчення наукового фонду, у сучасній педагогічній науці існують різні підходи до розуміння особистості та її генези. Розширенню наукових уявлень щодо цього сприяють концептуальні підходи, обґрунтовані В. Рибалка, у концепції трьохвимірної психологічної структури особистості. Так, на основі ґрунтового аналізу наявних варіантів психологічної структури особистості, порівнюючи виявлені при цьому тенденції з наявними методологічними підходами до пізнання і розвитку особистості, принципами психологічної науки – науковець виокремив три взаємопов'язані базові виміри: перший вимір «вертикальний» – соціально-психолого-індивідуальний з підструктурами особистості, що їй притаманні; другий «горизонтальний» – діяльний, що диференціюється з відповідними компонентами діяльності та поведінки; третій «віковий» – генетичний, який характеризує рівень розвитку якостей особистості, її задатків, здібностей, психічних властивостей. Окреслені параметри структури особистості поєднуються в систему, а кожен вимір має власну підструктуру [10].

Для нашого дослідження зазначені виміри спрямовують експеримент саме на вивчення процесу формування професійної компетентності майбутніх соціальних працівників до соціально-превентивної діяльності.

У межах *акмеологічного підходу* базовими категоріями виступають: людина, розвиток, діяльність, продуктивність, творчість, професіоналізм (К. Абульханова-Славська, А. Бодальов, А. Маркова та ін.). Акмеологічний підхід набуває важливого значення для розв'язання проблеми соціально-превентивної діяльності, оскільки його сутність полягає у: орієнтації людини на постійний саморозвиток і самовдосконалення; вивченні особистості як цілісного феномена в єдності сутнісних характеристик (індивід, особистість, індивідуальність); необхідності мотивації високих досягнень; прагненні досягати високих результатів, життєвих успіхів; організації творчої діяльності особистості на всіх етапах її неперервної освіти; створенні необхідних умов для самореалізації її творчого потенціалу. В основі саморозвитку і самоорганізації лежать потреби людини до: нових досягнень; прагнення до успіху і вдосконалення; усвідомлення своїх можливостей; розуміння суті життя [4].

Зважаючи на предмет нашої дослідницької уваги, що сфокусована на проблемі формування

професійної компетентності майбутнього соціального працівника до соціально-превентивної діяльності, узагальнимо: акмеологія розглядає людину як суб'єкт життєдіяльності, здатний до саморозвитку і творчості, до самоорганізації свого життя і професійної діяльності, що для нас є особливо важливим і значущим.

Принагідно зауважимо й на тому, що саме *суб'єктно-діяльнісний підхід* у професійній педагогіці є тим методологічним принципом, на підґрунті якого сформована предметна діяльність людини (групи людей, соціуму), що базується на визнанні діяльності основою, засобом і вирішальною умовою розвитку особистості. Такі аргументи зумовлюють необхідність реалізації у педагогічному дослідженні суб'єктно-діялісного підходу, що тісно пов'язаний з особистісно-орієнтованим [14].

Для нашого дослідження заслуговують на увагу положення про те, що суб'єктно-діялісний підхід розглядає діяльність як основну рушійну силу і умову розвитку молоді; визначає можливість її особистісного розвитку лише в межах тієї або іншої діяльності, суб'єктом якої вона стає; пов'язує наявність змін, що відбуваються в молодій людині, зі змінами саме в її діяльності. Відтак, основна функція діяльності полягає в тому, що під час діяльності набувається соціальний досвід, накопичується досвід ставлення особистості та її оцінка до світу, праці, колективу, людей, до самої себе.

Важливим для нашого дослідження є й те, що науковці (В. Беспалько, А. Вербицький, А. Макаренко, В. Сухомлинський, Н. Талізін та ін.) та практики (Т. Ільїна, М. Кларін, І. Лернер та ін.) визнають незаперечним у системі професійної освіти *технологічний підхід*. У професійній педагогіці сучасне розуміння технологічного підходу: полягає у спрямованні навчання на розвиток творчих здібностей особистості, для чого впроваджують систему різнорівневих творчих завдань; передбачає вирішення низки теоретичних і практичних завдань управління, гнучкої організації навчальним процесом, використання методів і засобів навчання у ВНЗ; охоплює напрями дидактики вищої школи: проблемне і проблемно-модульне навчання; діалогове і контекстне навчання; ігрове модулювання тощо. Доцільне додати: визначати технологізацію як технологічний рівень професійної діяльності можна за умови, якщо вона відповідає вимогам: діагностування, алгоритмічності, гарантованості результату, вмотивованості, можливості тиражування, відтворення, перенесення у нові умови тощо [13].

Вітчизняні та зарубіжні дослідники (Л. Боголюбов, В. Краєвський, С. Кульневич, О. Пометун, М. Рижаков, О. Сухомлинська, А. Хуторський та ін.) акцентують увагу на переорієнтацію педагогічних досліджень на *компетентнісний підхід*, який: характеризує пріоритети вітчизняної освіти; відповідає інноваційному спрямуванню підготовки сучасного фахівця (прийнятому в більшості розвинених країн

світу) і загальній концепції освітнього стандарту; прямо пов'язаний з переходом на використання системи ключових компетенцій як під час проектування змісту освіти, так і проведення системи контролю якості освіти [9; 13].

У контексті нашого дослідження важливим, на нашу думку, є те, що компетентнісний підхід спрямовує методологічну орієнтацію соціально-превентивної діяльності в молодіжному середовищі на: розвиток життєвих компетенцій, становлення конструктивної життєво-необхідної стратегії; впровадження індивідуально-особистісних технологій життєстійкості, життєздатності та життєтворчості особистості з метою підготовленості молоді до нормального життя і практичної діяльності.

Відносно новим загальнонауковим методом пізнання є *інформаційний підхід*, сутність якого полягає у тому, що виявляються найбільш характерні для нього інформаційні аспекти під час вивчення явищ, об'єктів, процесів. Важливо наголосити, що в основі інформаційного підходу лежить принцип інформаційності. Ми поділяємо точку зору дослідників (Р. Белкін, С. Овчинський, О. Тихомиров, Е. Юдін та ін.), які вважають, що інформаційний підхід як фундаментальна методологія набуває ваги через об'єктивні чинники: «наскрізний» характер інформації, що проникає практично в усі сфери людської діяльності та супроводжує їх; інформація стає однією із найважливіших категорій соціального розвитку; зростання обсягів інформації, вирішення проблем її доступності та ефективного використання; розвиток інформаційної техніки і технологій; інформатизація суспільства, становлення інформаційного простору, основним інтелектуальним продуктом якого є документи, інформація, знання [13].

Виходячи з викладеного, для нашого дослідження інформаційний підхід є: невід'ємною складовою творчого дослідницького процесу; одним із провідних засобів досягнення мети і завдань наукового дослідження; засобом забезпечення достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій; одним із важливо-обов'язкових елементів наукового дослідження, починаючи з огляду психолого-педагогічної та іншої наукової літератури, проведення експерименту і зведення його даних, аналізу, теоретичних висновків, закінчуючи оцінкою результатів дослідження.

Узагальнюючи вищезазначені підходи та зважаючи на предмет нашої дослідницької уваги, що сфокусована на проблемі формування цілісного уявлення щодо професійної компетентності майбутніх соціальних працівників до соціально-превентивної діяльності, слушними є міркування про доцільність розширення переліку підходів для вивчення названих проблем, тому методологічного значення в контексті нашого дослідження набувають *соціально-превентивний та молодіжно-середовищний підходи*.

Принагідно наголосимо на тому, що перш ніж перейти до розгляду і характеристики соціально-

превентивного підходу, варто навести деякі попередні аргументи. Так, В. Оржеховська стверджує, що превентивний підхід є творчим трансформованим підходом до виховання; він спрямований на вирішення мети та завдань превентивної практики, яка за сучасних умов розвитку різних соціальних інституцій дещо випередила теорію. Дослідниця акцентує увагу, що превентивність має бути складовою будь-якої соціально-педагогічної дії, оскільки істотно підсилює позитивний потенціал суб'єктів взаємодії. Більшість дослідників превентивного виховання (Л. Кондрашова, В. Оржеховська, О. Пилипенко, Е. Рангелова, А. Сманцер та ін.) зауважують, що превентивна діяльність є загальним попередженням, запобіганням, пом'якшенням негативних дій та поведінки молоді; допомогою і підтримкою під час складних життєвих ситуацій, що можуть бути у молодих людей [8].

На нашу думку, завданням соціального працівника є: правильне визначення і застосування певних методів, засобів, форм превентивної діяльності; виховання у молоді незламної волі до протидії негативним явищам; вчасне попередження можливих проявів девіантної поведінки або корекція до мінімуму негативних наслідків. Водночас, *соціальний аспект* має забезпечити об'єднання зусиль усіх суб'єктів превентивної діяльності на міжгалузевому рівні з метою її спрямованості на: узгоджену і своєчасну реалізацію попереджувальних заходів; нейтралізацію і поступове усунення факторів, що викликають негативні прояви в молодіжному середовищі.

Погоджуючись з позицією дослідників, ми вважаємо за доцільне розширити визначення сутності превентивного підходу, доповнюючи його соціальною складовою, тому *суттєвий зміст соціально-превентивного підходу* ми вбачаємо в дотриманні принципів превентивного виховання, які є вихідними концептуальними положеннями, що характеризують мету соціально-превентивної діяльності та зумовлюють: психолого-педагогічну стратегію організації превентивного виховного процесу, його зміст, характер взаємодії соціальних працівників з підлітками та молоддю; вибір методів і прийомів виховного впливу; активізацію самої молоді як суб'єктів і об'єктів цієї діяльності до подальшого самовиховання.

Визначаючи *молодіжно-середовищний підхід*, важливо наголосити на тому, що він має забезпечити умови соціального простору і враховувати специфічні ознаки, які включені в інтегроване поняття «молодь», оскільки середовище є молодіжним. Аналіз наукової літератури засвідчив, що проблема створення освітнього середовища є відносно новою для української педагогічної науки. На сьогодні у монографіях, інших наукових працях висвітлено деякі теоретичні концепції та класифікації щодо дефініції «середовище» (С. Сергеев, К. Ясперс та ін.); вивчаються поняття: «освітнє середовище» (С. Бондаревська, В. Веснін, І. Левицька, А. Лукіна,

І. Шендрік та ін.), «освітньо-виховне середовище» (Л. Буєва, Ю. Мануйлов, Л. Новікова, І. Якиманська та ін.), «творче освітнє середовище» (К. Приходченко, В. Ясвін та ін.), «інформаційно-освітнє середовище» (А. Білощицький, С. Лещук та ін.). У працях науковців розкриваються окремі аспекти створення і впливу освітнього середовища на функціонування навчального процесу, проте навіть на теоретичному рівні не обґрунтовано технологію формування середовища.

Погоджуючись з трактуваннями науковців поняття «середовище», важливо в контексті нашого дослідження розширити зміст поняття і додати, що *молодіжно-середовищний підхід* сприяє створенню певного соціального простору для молоді, у якому (завдяки цілеспрямованій соціально-превентивній діяльності) стає можливим розвиток соціальності індивіда з метою його ефективного соціального становлення і перетворення на суб'єкт соціального розвитку як самого себе, так і соціуму.

Резюмуючи викладене, вважаємо за доцільне доповнити, що в межах визначених нами *соціально-превентивного та молодіжно-середовищного підходів* професійну підготовку майбутніх соціальних працівників до соціально-превентивної діяльності в молодіжному середовищі ми трактуємо як: специфічний спосіб наукового пізнання і особистісного розвитку молоді людини в умовах середовища; всебічну взаємодію молоді людини з соціальним середовищем, що передбачає проведення діагностичних процедур, моделювання ситуацій позитивної взаємодії та продукування ідей виховного впливу на кінцевий результат; системну методичку опосередкованого управління процесом формування, розвитку, соціалізації та превентивного виховання молоді людини через конкретний прояв суспільних стосунків – молодіжне середовище.

Узагальнюючи вищезазначене і враховуючи, що предметом нашої дослідницької уваги є одна із проблем теорії та методики професійної освіти, вважаємо за доцільне акцентувати увагу на такому аспекті: об'єкт педагогічної науки не виступає безпосереднім відображенням навчально-виховної реальності, а складає результат процесів узагальнення, схематизації, ідеалізації. Тобто, мова йде про «конструкції», що побудовані на основі відповідних теорій. Щодо пріоритетів наукового пізнання, то об'єктами педагогічної науки виступають моделі, що максимально наближені до дійсності та складають її прообрази. Деталізуючи окреслене та визначаючи методологічні орієнтири авторської концепції, нами було враховано загальновизнане науковцями положення про те, що сучасне наукове пізнання перестає сприйматися як «наближення до істинного стану речей», а «є трансформацією від незадовільного стану до оптимального розв'язання проблем». Це означає, що сучасна наука виходить із визнання неможливості побудови певної універсальної істинної теорії [3].

Висновки. Резюмуючи викладений матеріал, акцентуємо увагу на тому, що для нашого дослідження принципове значення має осмислення методології як складного утворення, що включає такі аспекти, як: система цілепокладання; цілісно-внутрішня беззаперечна система вихідних положень; досконала характеристика провідних форм, методів і засобів дослідницької діяльності; результативні умови їх застосування на практиці. Врахування окреслених аспектів методології,

сприяє побудові концептуальних засад дослідження процесу професійної підготовки соціальних працівників до соціально-превентивної діяльності у молодіжному середовищі.

Перспективи подальшого розгляду. Подальший науковий розгляд ми пов'язуємо з питаннями розвитку соціальної освіти та виховання молоді в історичній ретроспективі педагогічної думки України та за кордоном.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андрущенко В. Філософія освіти XXI століття: у пошуках перспективи / В. Андрущенко // Філософія освіти. – 2006. – № 1. – С. 6–23.
2. Беспалько В. П. Педагогіка та прогресивні технології навчання / В. П. Беспалько. – М. : Ін-т проф. обр. РАВ, 1995. – 336 с.
3. Гончаренко С. Методологічні особливості наукових поглядів на педагогічний процес / С. Гончаренко, В. Кушнір, Г. Кушнір // Шлях освіти. – 2008. – № 4(50). – С. 2–10.
4. Данилова Г. С. Акмеологія: сутність становлення, практичне втілення / Г. С. Данилова // Педагогіка і психологія. – 2009. – №1. – С. 90–98.
5. Зязюн І. А. Філософія педагогічної дії : [монографія] / І. А. Зязюн. – Черкаси : Видавництво ЧНУ ім. Б. Хмельницького, 2008. – 608 с.
6. Лутай В.С. Філософія сучасної освіти. – К., 1996.
7. Оржеховська В. М. Сучасні орієнтири превентивної педагогіки / В. М. Оржеховська // Педагогіка і психологія. – 2005. – № 2. – С. 17–25.
8. Пометун О. І. Теорія та практика послідовної реалізації компетентнісного підходу в досвіді зарубіжних країн / О. І. Пометун // Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Б-ка з освітньої політики // За заг. ред. О. В. Овчарук. – К. : К.І.С., 2004. – С. 16–25.
9. Рибалка В. В. Методологічні питання наукової психології [Досвід особистісно-центрованої систематизації категоріально-понятійного апарату] : [навч.-метод. посібник] / В. В. Рибалка. – К. : НІКА-ЦЕНТР, 2003. – 204 с.
10. Сисоева С. О. Технологізація освітньої діяльності в умовах неперервної професійної освіти / С. О. Сисоева // Неперервна професійна освіта: проблеми, пошуки, перспективи. – К., 2000. – С. 319–363.
11. Чернилевский Д. В. Дидактические технологии в высшей школе : [учебн. пособ. для вузов] / Д. В. Чернилевский. – М. : Юнити-Дана, 2002. – С. 159–162.
12. Якиманская И. С. Личностно-ориентированное обучение в современной школе / И. С. Якиманская. – М., 1996.

Чубук Р. В.,

ЧГУ ім. Петра Могили, г. Николаев, Україна

МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ КОНЦЕПТЫ ИССЛЕДОВАНИЯ ПРОБЛЕМЫ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ СОЦИАЛЬНЫХ РАБОТНИКОВ К СОЦИАЛЬНО-ПРЕВЕНТИВНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

Цель статьи состоит в том, чтобы выяснить основные методологические концепты, которые обеспечивают углубление научных представлений проблемы профессиональной подготовки будущих социальных работников к социально-превентивной деятельности. Задачей этой статьи является анализ базовых методологических подходов, понятий и особенностей с учетом проблематики исследования. Учтена значимость методологических ориентиров как основы познания основных закономерностей целостного педагогического процесса, актуальных проблем теории и практики профессиональной подготовки, воспитания и развития личности. В контексте проблематики нашего исследования акцентировано внимание на тех подходах, которые имеют существенную конструктивную мощь относительно пояснений появления и решения новопоставленных проблем, именно в контексте социально-превентивного и молодежно-средового подходов. Важно указать, что профессиональную подготовку будущих социальных работников к социально-превентивной деятельности в молодежной среде мы понимаем, как: специфический способ научного познания и личностного развития молодежи в условиях среды; всестороннее взаимодействие молодежи и социальной среды, что предусматривает проведение диагностических процедур, моделирование ситуаций позитивного взаимодействия и продуцирование идей воспитательного влияния на конечный результат; системную методику непосредственного управления процессом формирования, развития, социализации и превентивного воспитания молодежи через конкретное проявление общественных связей в молодежной среде. Охарактеризованные аспекты методологии позволяют исследовать процесс профессиональной подготовки социальных работников к социально-превентивной деятельности с

учетом компетентностной парадигмы образования, ценностных ориентиров, личностно-профессионального развития студенчества.

Ключевые слова: методология, методологические концепты, социальный работник, профессиональная подготовка, социально-превентивная деятельность.

Chubuk R.,

Petro Mohyla Black Sea State University, Mykolaiv, Ukraine

METHODOLOGICAL PROBLEMS RESEARCH CONCEPTS TRAINING OF SOCIAL WORKERS TO SOCIAL AND PREVENTIVE ACTIVITIES

The aim of the paper is to find out the basic methodological concepts that enhance scientific ideas on vocational training future social workers to social and preventive action. The task of this paper is to analyze the basic methodological approaches, concepts and features with the perspective of the study. Take into account the importance of methodological guidelines as a basis for understanding the basic laws of complete pedagogical process, actual problems of the theory and practice of training, education and personal development. In the context of the problems of our study also focused on those approaches that have a significant explanatory power in relation to structural appearance and solutions to the newly problems, namely in the context of social and preventive youth and environmental approach. It is important to point out that the training of future social workers to social and preventive activities among young people, we understand, as a particular way of scientific knowledge and personal development of young people in environmental conditions; comprehensive interaction of youth and social environment that provides for diagnostic procedures, simulations of positive interaction and the production of ideas and educational influence on the final result; systematic methodology of direct control process of formation, development, socialization, and preventive education of youth through a concrete manifestation of social ties among the youth. Characterized aspects of the methodology allows to study the process of training of social workers in the social and preventive action, taking into account kompetentnosnoy paradigm of education, values, personal and professional development of students.

Key words: methodology, methodological concepts, social worker, vocational training, social and preventive action.

Рецензенти: *Онищук В. М., д. соц. н., проф.;*
Архипова С. П., к. пед. н., проф.

© Чубук Р. В., 2014

Дата надходження статті до редколегії 27.10.2014 р.